

Keuze uit de aanwinsten

Afb. 1 en 2. HUGH WILLIAM WILLIAMS (Op zee 1773-1829 Edinburgh).

De tempel van Antoninus en Faustina te Rome.

Potlood, pen in bruin en aquarel, 278 × 457 mm. Rechts onderaan opschrift *Temple of Antonius & Faustina*.

De abdij te Vallombrosa ten oosten van Florence.

Pen en penseel in bruin, op blauw papier, met wit gehoozd, 285 × 430 mm. Midden onderaan opschrift *Valombroso*.

Opm.: In 1816 maakte Williams een reis naar Italië en Griekenland, waarover hij verslag deed in zijn *Travels in Italy, Sicily and Greece*, dat in 1820 verscheen. Onder de ruim 100 tekeningen van Williams die onlangs in de Londense kunsthandel opdoken waren er geen van Griekenland, wel gezichten in Italië en onderweg in Duitsland, Zwitserland en Frankrijk. Behalve de afgebeelde werd ook een *Gezicht op het meer van Nemi* aangekocht (inv.nr. RP-T-1989-6) en kunsthandel Somerville gaf bovendien een *Gezicht op Utrecht* ten geschenke (inv.nr. RP-T-1989-8), de enige van de groep die in

Nederland ontstond.

Herk.: Kunsth. Stephen Somerville, Londen (cat. *Exhibition of Watercolours, Drawings & Paintings*, 1988, nr. 21). Aankoop 1989 (inv.nrs. RP-T-1989-5 en 7).

Afb. 3. JAMES HOLLAND (Burslem 1799-1870 Londen). Gezicht in Lynmouth, Devon. Potlood, zwart krijt en aquarel, gehoozd met dekverf, op blauwgrijs papier, 370 × 533 mm. Rechts in het midden het opschrift *Lynmouth, 20 aug. '49*.

Opm.: Holland maakte in 1849 tenminste drie tekeningen in Lynmouth: de hier afgebeelde op 20 augustus, een tweede op de 22ste, voorstellende de monding van de rivier (Brits Museum, Londen, inv. 1914.4.6.9.; Martin Hardie, *Water-colour painting in Britain*, Londen 1968, III, afb. 47) en een derde op de 23ste. Deze laatste geeft hetzelfde gezicht weer als onze aquarel, maar nu gezien vanaf de kade-muur rechts (veil. Sotheby Londen, 15-12-1983, nr. 165). In de catalogus van Hollands atelierveiling op 26 mei 1870 komen twee gezichten in Lynmouth voor, nrs. 103 en 104.

Herk.: Kunsth. Spink & Son, Londen (cat. *English Watercolour Drawings*, 1989, nr. 41). Aankoop 1989 (inv.nr. RP-T-1989-21).

Afb. 4. WILLIAM TURNER OF OXFORD (Black Burton 1789-1862 Oxford). Heuvellandschap in Northumberland.

Potlood en aquarel, gehoozd met wit, op grijs papier, 210 × 547 mm. Rechts onderaan opschrift en monogram *View from the High Tower, near Alnwick, Northumberland, August 1847. W.T.*; links onderaan *Beacon Tower, in Alnwick Park*.

Opm.: Turner of Oxford bezocht in 1836 voor het eerst Schotland om tekeningen te maken; hij gebruikte deze als voorbeeld voor zijn uitgewerkte aquarellen. Het voor Turner karakteristieke, brede panorama, dat o.a. in het noorden van Engeland ontstond, werd hier naar de natuur getekend en draagt ondanks de zorgvuldige uitvoering de kenmerken van een directe waarneming, vooral in de atmosferische weergave van de heuvels in de verte.

Herk.: Verz. William Thorp,

Doxford Hall, Northumberland (vriend van de kunstenaar), overgeërfd op zijn achterkleindochter. Kunsth. Spink & Son, Londen.
Aankoop 1989 (inv.nr. RP-T-1989-22).

Afb. 5. NICOLAAS PIENEMAN (Amersfoort 1810-1860 Amsterdam).
Studie voor een portret van de jonge prinsen Willem en Alexander, zoons van de latere koning Willem III.
Potlood, 270 × 212 mm.
Opm.: Voorbereidende studie voor een schilderij van 1847 in koninklijk bezit. De hond is daar vervangen door een scheepsmodel.
Herk.: Veil. Christie Amsterdam, 26-5-1989, nr. 215; Verz. R. Messie, Amsterdam. Aankoop 1989 (inv.nr. RP-T-1989-10).

Afb. 6. JACOB JAN VAN DER MAATEN (Elburg 1820-1879 Apeldoorn).
Landschap met schaapherder onder zware wolkenlucht.
Penseel in grijs en enige kleur, 130 × 267 mm. Rechts onderaan getekend met monogram: *JJVDM*.
Verso: Opzet van landschap met hoge bomen, potlood.
Opm.: Terwijl de tekening op de achterkant, met de voorstelling van een huis tussen hoge bomen, karakteristiek is voor Van der Maatens vlakke Hollandse landschappen, geeft de gekleurde tekening op de voorzijde een in het *œuvre* weinig voorkomend glooiend landschap weer. Deze impressie ontstond waarschijnlijk nadat Van der Maaten zich in 1864 in Apeldoorn had gevestigd.
Herk.: Veil. Mak, Dordrecht 21-3-1989, nr. 83. Aankoop 1989 (inv.nr. RP-T-1989-9).

Afb. 7. DICK KET (Den Helder 1902-1940 Bennekom).
Uitgebloede zonnebloemen.
Potlood op bruin papier, 630 × 450 mm. Rechts onderaan getekend: D. KET.
Opm.: Behalve een aantal schilderijen van bloeiende zonnebloemen, vervaardigde Ket aan het eind van de jaren twintig enkele tekeningen van de uitgedroogde bloemen. De grote potloodtekening vertoont met een uiterst beheerste en genuanceerde lijnvoering de bloemen in een zorgvuldig gekozen arrangement en niet, zoals op de schilderijen, in een natuurlijke omgeving of in een vaas.
Herk.: Kunsth. Van Lier, Amsterdam; Verz. D. A. Hoogendijk, Amsterdam; Verz. D. W. W. Hoogendijk, Utrecht. Aankoop 1989 (inv.nr. RP-T-1989-4).

Afb. 8. MEESTER HL (werkzaam tussen ca. 1505 en 1533 in Bovenrijngebied).
Een boze Amor op een bol, ca. 1510.
Gravure, 120 × 68 mm, Ie staat (2). Getekend met monogram: *HL*.
Opm.: Een kleine groep fascinerende gravures, gedateerd tussen 1511 en 1522, draagt het monogram *H.L.* Dezelfde initialen zijn aangebracht op het omvangrijke Maria-altaar te Breisach (Bovenrijngebied), een laat meesterwerk van gepolychromeerde sculptuur uit 1523-26, waarin men eenzelfde virtueuze expressieve stijl als in de prenten herkent.
Voor de traditionele identificatie van de monogrammist met de beeldhouwer Hans Leinberger lijkt weinig grond en misschien moet eerder aan een schilder (en ontwerper van het altaar) gedacht worden dan aan een beeldhouwer. Deze boze Amor, wiens boog kapot

is, staat op een bol, symbool van instabiliteit, met onder hem, in de diepte, naakte en badende figuren.
Litt.: Bartsch VIII, p. 37, nr. 6; M. Lossnitzer, *Hans Leinberger*, Berlijn 1913, nr. 21 I; Hollstein (German) XXI, p. 192, nr. 32 I; M. Baxandall, *The limewood sculptors of Renaissance Germany*, New Haven/Londen 1980, pp. 68-69, 140-42, 299-301.
Herk.: Veil. Kornfeld & Klipstein, Bern 7-9-1969, nr. 155; Kunsth. C. G. Boerner, Düsseldorf (Neue Lagerliste 91, Teil I, nr. 16).
Aankoop uit het F.G. Waller-Fonds, 1989 (inv. nr. RP-P-1989-242).

Afb. 9-12. CHRISTIAN WILHELM ERNST DIETRICH genaamd DIETRICY (Weimar 1712-1774 Dresden)
Venus, die Amor een masker voorbindt, 1735. Ets, 143 × 126 mm, IIIe staat (3). Getekend en gedateerd: *Dietrichi 1735*.
Man met bril in de hand (in de stijl van Rembrandt), 1731. Ets, 143 × 119 mm, IIe staat (3). Getekend en gedateerd: *CWEDietrich fec. 1731*.
Buste van een oude man met verentooi (in de stijl van Castiglione), 1732. Ets, 142 × 107 mm. Getekend en gedateerd: *Dietrich fe. 1733*.
Een herder met herderinnen (in de stijl van Poelenburg), 1740. Ets, 188 × 270 mm, tussen staat I en II(5). Getekend en gedateerd: *Dietricy fe Ao 1740*.
Opm.: Van de Dresdense hofschilder Dietricy is een omvangrijk grafisch *œuvre* - meer dan 170 etsen - bewaard. Een groot deel daarvan is direct geïnspireerd op de zeventiende-eeuwse Nederlandse en Italiaanse etskunst: Rembrandt, Van Everdingen, Castiglione en anderen zijn de

grote voorbeelden. Hoewel het werk van Dietricy in het Rijksprentenkabinet van oudsher goed vertegenwoordigd is, kon dit door de recente aankoop van een groep zeldzame vroege bladen uit de verzameling van de Vorst van Liechtenstein fraai worden aangevuld.

Litt.: J. F. Linck, *Monographie der Dietrichschen Radierungen etc.*, Berlin 1846, nrs. 37, 94, 105, 135.

Herk.: (9) Verz. Graf Harrach; Kunsth. C.G. Boerner, Düsseldorf (Neue Lagerliste 91, Teil I, nr. 16); (10-12) Verz. Vorst van Liechtenstein; Kunsth. H. H. Rumbler, Frankfurt a.M. (cat. 24, nrs. 32, 39, 67). Aankoop uit het F. G. Waller-Fonds, 1989 (inv. nrs. RP-P-1989-243, 232, 234 en 235).

Afb. 13 en 14. LOUIS-MARIN BONNET (Parijs 1736-1793 Saint Mandré) naar PIERRE THOMAS LE CLERC (werkzaam ca. 1740-1800 te Parijs). Jonge vrouw met parelketting en Jonge vrouw in morgenjapon, tegenhangers, 1774. Kleurenaquatint (à la manière de pastel) met vergulde omlijsting, beide ca. 300 × 207 mm.

Opm.: De twee prenten, die elkaars tegenhangers vormen, behoren tot een kleine groep kleurenprenten van Bonnet waarvan de omlijsting in 'goud' gedrukt is; volgens het onderschrift heeft Bonnet zelf deze methode ontwikkeld: '*L'invention de cette nouvelle Manière de graver et d'Imprimer l'Or a été trouvée par Louis Marin et mise au jour le 16 Novembre 1774.*' Doordat het gebruik van bladgoud aan strikte regels gebonden was, werd binnen enkele maanden het gebruik daarvan voor de kleurenprenten verboden en

werden de omlijstingen vervolgens slechts in bruin of rood gedrukt.

Litt.: Jacques Herold, *Louis-Marin Bonnet-catalogue de l'œuvre gravé*, Parijs 1935, nrs. 233 en 234.

Herk.: Verz. Julius Model (L. 1488a); Veil. Boerner, Leipzig 13/15-5-1929, nr. 93; Kunsth. William H. Schab, New York (cat. 75, nr. 25 a-b). Aankoop uit het F. G. Waller-Fonds, 1989 (inv. nr. RP-P-1989-88/89).

Afb. 15 en 16 JOHN ROBERT COZENS (Londen 1752-ca. 1797 Londen). Treurwilg en Beuk uit serie *Forest trees*, 1789. 'Soft ground' ets en aquatint, beide ca. 240 × 320 mm (met originele montures ca. 365 × 500 mm).

Opm.: Evenals zijn vader Alexander Cozens, was John Robert schilder en aquarellist; zijn atmosferische, soms bijna monochrome, landschappen lijken op het impressionisme vooruit te lopen. Constable noemde hem '*the greatest genius that ever touched landscape.*' Uit een serie van veertien bladen, getiteld *Forest trees*, die in februari 1789 verscheen, werd een zevental verworven.

Herk.: Kunsth. Garton & Co., Londen (cat. 46, nr. 1). Aankoop uit het F.G. Waller-Fonds, 1989 (inv. nrs. RP-P-1989-95 en 96).

Afb. 17. PAUL SANDBY (Nottingham 1725-1809 Londen). Vuurwerk vanaf de binnenplaats in Windsor Castle op 5 november 1776.

Ets en aquatint in bruin, 340 × 486 mm. Getekend: *P. Sandby fecit.*

Opm.: Uit serie *Six views of Windsor and Eton*, 1776/77, gebaseerd op uitgewerkte aquarellen van Sandby.

Herk.: Kunsth. William Weston, Londen (cat. 2. 1989, nr. 21). Aankoop uit het F.G. Waller-Fonds, 1989 (inv. nrs. RP-P-1989-135).

Afb. 18. MATTHEW DARLY (werkzaam in Londen ca. 1754-1778) naar ontwerp van HENRY BUNBURY (1750-1811). *The Kitchen of a French Post House (La Cuisine de la Poste)*, 1771.

Gravure, 413 × 440 mm. Gepubliceerd door M. Darly in Londen, 1 februari 1771.

Opm.: Het stereotiepe beeld van de Fransman, zoals deze, vóór de Franse revolutie, in de Engelse karikaturen werd afgebeeld, was mager, armoe-dig, met grote klompen geschoeid, en devoot (ten overstaan van God en het Vorstenhuis).

Litt.: F.G. Stephens/E. Hawkins, *Catalogue of Prints and Drawings in the British Museum. Division Political and Personal Satires*, Vol IV, [Londen] 1883, nr. 4764; R. Godfrey, cat. tent. *English Caricature 1629 to the present*, Londen (Victoria and Albert Museum) 1984, nr. 68; cat. tent. *Face à Face*, Toronto (Art Gallery of Ontario) 1989, nr. 4. *Herk.*: Kunsth. Andrew Edmunds, Londen. Aankoop uit het F. G. Waller-Fonds, 1989 (inv. nr. RP-P-1989-215).

Afb. 19. ANONIEM NAAR CARLE VERNET (Bordeaux 1758-1836 Parijs).

Promenade de Longchamps - An X - 1802.

Ets met de hand gekleurd, beeld 285 × 550 mm, met rand 358 × 580 mm. Met adres *A Paris chez Martinet, Libraire, Rue du Coq St. Honoré.*

Opm.: Deze Franse karikatuur van veertig jaar later drijft de spot met de uiterst modebewuste Franse jongelui. De ont-

werptekening, die wordt toegeschreven aan Carle Vernet, bevindt zich in het Musée Carnavalet in Parijs.

Litt.: H. Béraldi, *Les Graveurs du XIXe siècle*, XII, pp. 199-200, nr. 211 (onder C. Vernet); Loys Delteil, *Manuel de l'amateur d'estampes des XIXe et XXe siècles*, Paris 1925, I, p. 25 (als J. Swebach-Desfontaines).

Herk.: Kunsth. Andrew Edmunds, Londen. Aankoop uit het F.G. Waller-Fonds, 1989 (inv. nr. RP-P-1989-18).

Afb. 20 en 21. JAMES ABBOTT MCNEILL WHISTLER (Lowell (Mass., v.s.) 1834-1903 CHELSEA).

En plein soleil, ca. 1858.
Ets, 99 × 134 mm, IIe staat(2).
Getekend: *Whistler* met het adres *Imp. Delâtre, Rue St. Jacques, 171*.

Limehouse, 1859.
Ets, 122 × 202 mm, IIIe staat (3). Getekend en gedateerd *Whistler 1859*.

Opm.: *En plein soleil* behoort tot Whistlers eerste serie *The French Set*, met etsen die voornamelijk in Parijs en de Elzas zijn gemaakt. De reeks, gedrukt door de Parijse meester-drukker Auguste Delâtre, werd in 1858 uitgegeven.

Teruggekeerd in Londen begon Whistler in 1859 het drukke leven langs de Thames te etsen. De prent *Limehouse* werd pas in 1871 gepubliceerd in de serie *Sixteen Etchings (The Thames Set)*.

Litt.: E. G. Kennedy, *The Etched Work of Whistler*, New York 1910, nrs. 15 en 40.

Herk.: Kunsth. Christopher Mendez, Londen (cat. 65, nr. 42) en Kunsth. Garton & Co., Londen (cat. 47, nr. 34). Aankoop uit het F. G. Waller-Fonds, 1989 (inv. nrs. RP-P-1989-253 en 226).

Afb. 22 en 23. SIR FRANCIS SEYMOUR HADEN (Londen 1818-1910 Alresford).

Old Chelsea Church, 1865.
Ets en drogenaald, 112 × 242 mm, IIIe staat(5). Getekend: *Old Chelsea Seymour Haden. Battersea Bridge*, 1868.

Ets en drogenaald, 177 × 252 mm, IVe staat (7). Getekend en gedateerd: *Zinc 1868 S. Haden*.

Opm.: Whistlers zwager, de chirurg Seymour Haden, koos in de jaren tussen 1860 en 1870 eveneens het gebied langs de Thames veelvuldig tot onderwerp. Het gezicht met *Old Chelsea Church* op de achtergrond werd aanvankelijk gedrukt van een grotere plaat met rechts op de voorgrond een boot aan de steiger. Het jongetje op de voorgrond is hiervan overgebleven. Dit gedeelte van de plaat is verder verkleind in de latere staat van de prent, die in 1872 door de *Etching Club* is uitgegeven.

Litt.: R. S. Schneidermann, *A Catalogue Raisonné of the Prints of Sir Francis Seymour Haden*, Londen 1983, nrs. 101 en 124.

Herk.: Kunsth. Garton & Co., Londen (cat. 47, nrs. 20 en 21). Aankoop uit het F. G. Waller-Fonds, 1989 (inv. nrs. RP-P-1989-227 en 28).

Rectificatie

In de aanwinstenrubriek van het vorige nummer, 37 (1989), nr. 4, zijn op p. 347 de nummers 4 en 5 abusievelijk verwisseld.

Temple of Antoninus & Faustina

1

Val d'Ambrosio

2

3

4

5

6

Dietrich fecit
5

10

11

12

L'Invention de cette nouvelle Manière de coiffer et d'Empresser l'Esprit de France par Louis Martin, et mise au jour le 24 Novembre 1774.

13

L'Invention de cette nouvelle Manière de coiffer et d'Empresser l'Esprit de France par Louis Martin, et mise au jour le 24 Novembre 1774.

14

15

16

Windsor Castle from the River Court on the 3^d of Nov.

THE KITCHEN OF A FRENCH POST-HOUSE. LA CUISINE DE LA POSTE

18

Festivité de Longchamp

An. 11. 1799

A Paris chez M. de la Harpe, Libraire, Palais National, ci-devant, au Salon de Peinture.

19

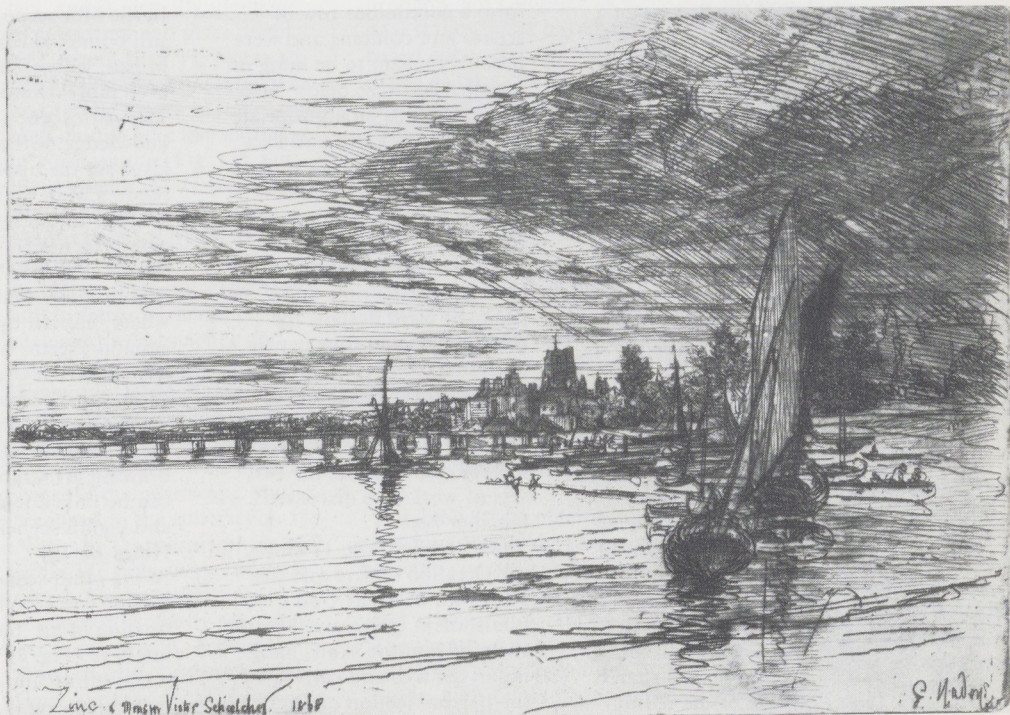
20

21

22

23